

Departament Funduszy Europejskich

Kraków, dnia 2 grudnia 2016 r.

Lokalne Grupy Działania wg rozdzielnika

Dotyczy: możliwość uzyskania wsparcia w ramach działania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

W odpowiedzi na pytania dotyczące działania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poniżej przedstawiam stanowisko Samorządu Województwa Małopolskiego.

- 1. Zgodnie z rozporządzeniem dot. wdrażania LSR w ramach PROW, kosztem kwalifikowalnym jest „najem lub dzierżawa maszyn, wyposażenia lub nieruchomości”. Czy wobec powyższego koszty związane z najmem nieruchomości (np. czynsz) będą kosztem kwalifikowalnym?**

Katalog kosztów kwalifikowalnych ujęty został w § 17 rozporządzenia wykonawczego. W tym miejscu podkreślenia wymaga fakt, że w ramach zakresu wsparcia związanego z rozwojem przedsiębiorczości dofinansowaniu nie mogą podlegać koszty bieżące. Stosownie do art. 61 rozporządzenia 1305/2013 kosztami bieżącymi są: koszty operacyjne, koszty personelu, koszty szkoleń, koszty związane z kształtowaniem wizerunku, koszty finansowe lub koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów. Koszty związane z najmem, dzierżawą maszyn, wyposażenia lub nieruchomości ponoszone w ramach prowadzonej działalności gospodarczej np. czynsz, wynajem powierzchni biurowej stanowią koszty bieżącego utrzymania przedsiębiorstwa, a więc nie mogą stanowić kosztów kwalifikowalnych.

- 2. Jak bardzo szczegółowe powinno być zestawienie rzeczowo-finansowe operacji w biznesplanie, czy wydatki powinny być pogrupowane w kategorii, czy powinno się rozpisywać szczegółowo każdy wydatek? Przykładowo, operacja polega na utworzeniu warsztatu, beneficjent przewiduje zakup wyposażenia: maszyny do obróbki, wyposażenie typu stoły robocze itp. oraz sporo narzędzi ręcznych do obróbki materiałów. Czy w biznesplanie**

powinien wykazywać pojedyncze sztuki takich narzędzi, czy może wpisać np. kategorię „zakup narzędzi ręcznych” i kwotę na tą kategorię?

Zestawienie przewidywanych wydatków niezbędnych do realizacji operacji określonych w biznesplanie musi być zgodne z wnioskiem o przyznanie pomocy (kategorie kosztów powinny być wymienione w taki sposób jak w Zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji) i powinny być przedstawione wg następującego wykazu:

- wyszczególnienie (rodzaj wydatku),
- uzasadnienie,
- parametry techniczne lub jakościowe towarów lub usług,
- ilość/liczba,
- cena jednostkowa w PLN,
- wartość w PLN z podziałem na wydatki ogółem z wyszczególnieniem: wydatków stanowiących podstawę do wyliczenia kwoty pomocy, pozostałych wydatków i wskazaniem wnioskowanej kwoty. Mając na uwadze powyższe, zestawienie rzeczowo-finansowe operacji powinno być wypełnione w sposób umożliwiający weryfikację ww. elementów.

Zgodnie z *Instrukcją wypełniania wniosku o przyznanie pomocy* należy wymienić poszczególne elementy operacji – zadania lub grupy zadań. Nazwę zadania lub grupy zadań realizowanych w ramach operacji należy umieścić w nagłówku każdej części Zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w wierszach oznaczonych A, B, (...). Grupy zadań lub elementów powinny być wyodrębniane w sposób umożliwiający wspólną weryfikację całej grupy. Poszczególne pozycje zadań lub grupy zadań realizowanych w ramach operacji należy opisać w taki sposób, żeby możliwa była identyfikacja mierników rzeczowych (jednostki miary, ilość, liczba). Dopuszcza się możliwość ogólniejszego formułowania zakresu rzeczowego (np. „zakup narzędzi”, „zakup sprzętu”) oraz określenia mierników rzeczowych (szt. 1). W takim jednak przypadku, w tabeli Opis zadań wymienionych w Zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji będącym załącznikiem do wniosku o przyznanie pomocy niezbędne jest doprecyzowanie w formie katalogu zamkniętego, co składa się na wskazany w Zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji zestaw (niedopuszczalne jest stosowanie sformułowań typu „np.”, „m.in.”, „i inne”) oraz szczegółowe określenie parametrów tego sprzętu. W przypadku, gdy nie jest możliwe określenie w Zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji mierników rzeczowych poszczególnych zadań, możliwe jest odwołanie się do opisu zadań. W tych przypadkach należy w nazwie zadania wskazać odwołanie do danej pozycji opisu zadań.

Przyjęte koszty powinny być uzasadnione zakresem operacji, niezbędne do osiągnięcia jej celu oraz racjonalne. Wnioskodawca wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy powinien dostarczyć kopie dokumentów uzasadniających przyjęty poziom cen dla danego zadania (np. wydruki z Internetu, oferty cenowe potencjalnych wykonawców zadań itd.), przy czym nie jest to wymagane w przypadku pozycji, których poziom cen jest powszechnie znany. Zgodnie z § 17 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego w przypadku, gdy wysokość kosztów kwalifikowalnych w zakresie danego zadania ujętego w zestawieniu rzeczowo – finansowym operacji przekracza wartość rynkową tych kosztów ustaloną

w wyniku oceny ich racjonalności, przy ustalaniu wysokości pomocy uwzględnia się wartość rynkową tych kosztów. W przypadku operacji polegającej na podejmowaniu działalności gospodarczej, zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia, biznesplan powinien być racjonalny i uzasadniony zakresem operacji, w szczególności, jeżeli suma kosztów planowanych do poniesienia w ramach tej operacji, ustalona z uwzględnieniem wartości rynkowej tych kosztów, jest nie niższa niż 70% kwoty, jaką można przyznać na tę operację.

3. Czy w ramach działania zakładanie działalności gospodarczej można zakupić samochód osobowy do przewozu nie mniej niż 8 osób + kierowca za całą kwotę premii i wskazać jako jedyny koszt kwalifikowalny?

Kwalifikowalność środków transportu została poruszona w licznych interpretacjach ARiMR, które zostały zamieszczone na stronie internetowej www.prow.malopolska.pl. Analizując te dokumenty, co do zasady w ramach podejmowania działalności gospodarczej za kwalifikowalny można uznać koszt zakupu samochodu osobowego do przewozu nie mniej niż 8 osób łącznie z kierowcą za całą kwotę premii i wskazać jako jedyny koszt kwalifikowalny. Niemniej jednak ostateczna decyzja dotycząca kwalifikowalności i poziomu finansowania takiego kosztu uzależniona będzie od szeregu czynników. Interpretacje uszczegóławiają przedmiotową kwestię. Należy mieć na uwadze, iż koszt ten zostanie uznany za kwalifikowalny w sytuacji gdy jego zakup będzie uzasadniony zakresem rzeczowym operacji, niezbędny do osiągnięcia jej celu, racjonalny, a biznesplan będzie potwierdzał, że operacja jest ekonomicznie uzasadniona. Docelowo oceniana będzie również kategoria pojazdu, która powinna być określona na podstawie informacji zawartych w stosownych dokumentach homologacyjnych oraz wpisie w dowodzie rejestracyjnym.

4. Beneficjent ma wyższe wykształcenie i studia podyplomowe z zakresu prowadzenia szkoleń, warsztatów, zajęć dla dzieci i dorosłych o tematyce ogólnie edukacyjnej w związku z tym będzie mógł samodzielnie wykonywać większość szkoleń i szkolić kadrę. W ramach otwieranego centrum chce dodatkowo prowadzić nowatorskie zajęcia z coachingu do czego potrzebne są nowatorskie uprawnienia (ukończona szkoła coachingu). Są to usługi nowatorskie coraz bardziej potrzebne na rynku pracy, w edukacji, relacjach międzyludzkich, zatem grupa klientów jest szeroka ale wymagają ukończenia dość kosztownego kursu. Ukończenie tego szkolenia wraz z już posiadanymi kwalifikacjami daje nieograniczone możliwości prowadzenia szkoleń dla klientów polskich i zagranicznych, zatem szkolenie jest niezbędne do uruchomienia zajęcia, a nie wynika z bieżącej działalności. Czy w przypadku wprowadzenia innowacyjnych szkoleń, których nie ma na rynku albo jest bardzo mało, zatem oczywistym jest, że specjaliści dopiero powstają, takie szkolenie byłoby kwalifikowalne. Można to porównać ze szkoleniem obsługi nowo zakupionej maszyny – jeśli firma zakupi innowacyjną maszynę, a nie przeszkoli pracowników, maszyna „będzie na nic”. W tym przypadku, gdy szkolenie jest niezbędne do uruchomienia innowacyjnych szkoleń oraz przy założeniu, że właściciel ma już kwalifikacje dające możliwość prowadzenia też innych szkoleń w ramach

otwieranej działalności, szkolenie nie jest „być albo nie być” tej firmy ale znacząco podnosi innowacyjność, poszerza spektrum klientów. Nadmienię, że szkolenie nie jest tanie, gdyż jest to koszt 20 tys. zł. Dodatkowo jeśli kwalifikowalny jest zakup licencji franczyzy, w ramach której nowy przedsiębiorca jest szkolony do nowego biznesu bo bez tego nie będzie mógł wykonywać działań w ramach sieci, (każda licencja to obejmuje) to dlaczego nie mogłyby być kwalifikowalne koszty takiego szkolenia o jakim wspominam wyżej.

Stanowisko LGD: LGD stoi na stanowisku, że wspomniane wyżej szkolenie jest kosztem kwalifikowalnym gdyż „szkolenie jest niezbędne do uruchomienia innowacyjnych szkoleń przy założeniu, że właściciel ma już kwalifikacje dające możliwość prowadzenia też innych szkoleń w ramach otwieranej działalności”. Nie jest to koszt bieżący. Jest to podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w zakresie podejmowania działalności gospodarczej.

Na wstępie należy zaznaczyć, że pytanie nie zawiera wystarczających informacji, które umożliwiłyby udzielenie jednoznacznej odpowiedzi. Z przedstawionych informacji nie wynika, czy koszt szkolenia jest jedynym planowanym do poniesienia kosztem w ramach operacji.

W § 17 rozporządzenia wykonawczego ujęto katalog kosztów kwalifikowalnych, które mogą podlegać dofinansowaniu w ramach poddziałania 19.2. W zapisach powyższego paragrafu nie wskazano kosztów bieżących. Stosownie do art. 61 rozporządzenia 1305/2013 kosztami bieżącymi są: koszty operacyjne, koszty personelu, koszty szkoleń, koszty związane z kształtowaniem wizerunku, koszty finansowe lub koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów. W związku z powyższym, co do zasady koszty szkoleń zaliczane są do kosztów bieżących, w związku z czym nie mogą stanowić kosztów kwalifikowalnych. Natomiast zgodnie z § 2 ust.1 pkt.2 rozporządzenia za kwalifikowalne można uznać koszty podnoszenia kompetencji osób realizujących operacje w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, jeżeli będą one uzasadnione zakresem rzeczowym operacji oraz właściwie uzasadnione. Wnioskodawca powinien udowodnić, że niniejsze koszty są związane z przygotowaniem przedsiębiorstwa do prowadzenia działalności, a nie są jedynie kosztami bieżącymi.

Z uwagi na fakt, iż przedstawione pytanie nie zawiera wystarczających informacji, które umożliwiłyby udzielenie jednoznacznej odpowiedzi, uznanie za koszt kwalifikowalny przedmiotowego wydatku będzie możliwe po szczegółowej analizie kompletu dokumentów przedkładanych wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy. Należy mieć jednak na uwadze, iż realizacja operacji, aby mogła podlegać wsparciu musi być uzasadniona ekonomicznie, co zostanie potwierdzone w biznesplanie.

5. Czy zbudowanie strony internetowej na potrzeby podejmowanej działalności stanowi koszt kwalifikowalny (wydatki poniesione w związku z założeniem strony internetowej, nie bieżącym jej utrzymaniem, np. beneficjent zakłada sklep zielarski i chciałby wykorzystywać stronę do prezentacji dostępnego towaru, poinformowania o prowadzonej działalności bądź też do prowadzenia sprzedaży internetowej)?.

W § 17 rozporządzenia wykonawczego ujęto katalog kosztów kwalifikowalnych, które mogą podlegać dofinansowaniu w ramach poddziałania 19.2. W zapisach powyższego paragrafu nie wskazano kosztów bieżących. Stosownie do art. 61 rozporządzenia 1305/2013 kosztami bieżącymi są: koszty operacyjne; koszty personelu, koszty szkoleń, koszty związane z kształtowaniem wizerunku, koszty finansowe lub koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów. W związku z powyższym kluczowe jest określenie funkcji, jaką będzie spełniała strona www. Co do zasady koszty związane z budową strony internetowej zaliczane są do kosztów kształtowania wizerunku firmy, w związku z czym nie mogą stanowić kosztów kwalifikowalnych. Natomiast za kwalifikowalne można uznać wydatki związane z budową sklepu internetowego, jeżeli będą one uzasadnione zakresem rzeczowym operacji oraz właściwie uzasadnione. Należy udowodnić, że niniejsze koszty są związane z przygotowaniem przedsiębiorstwa do prowadzenia działalności, a nie są jedynie kosztami bieżącymi.

- 6. Czy jeżeli w ramach planowanej podejmowanej działalności gospodarczej beneficjent chce założyć szkołę piłkarską, może zaliczyć do kosztów kwalifikowalnych koszty zakupu strojów piłkarskich na mecze i treningi dla dzieci? Czy wyposażenie szkoły w piłki treningowe jest kosztem kwalifikowalnym?**

Przedstawione w zapytaniu koszty dotyczące zakupu strojów piłkarskich oraz piłek treningowych zaliczane są do kosztów bieżących, a tym samym nie mogą zostać uznane jako koszt kwalifikowalny w ramach wsparcia.

- 7. Czy przyczepa z zabudową do przewozu żywych zwierząt jest środkiem transportu?**

Przyczepa z zabudową do przewozu żywych zwierząt jest środkiem transportu i może stanowić koszt kwalifikowalny. Należy mieć też na uwadze, iż w przypadku gdy Wnioskodawca zamierza złożyć WOPP w zakresie podejmowania działalności gospodarczej koszt zakupu ww. przyczepy może być w całości kwalifikowalny, natomiast w przypadku aplikowania o środki finansowe w ramach innych zakresów operacji ma zastosowania ograniczenie określone w § 18 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego odnoszące się do ustalania wysokości kosztów środka transportu. Należy mieć na uwadze, iż koszt ten zostanie uznany za kwalifikowalny w sytuacji gdy jego zakup będzie uzasadniony zakresem rzeczowym operacji, niezbędny do osiągnięcia jej celu, racjonalny, a biznesplan będzie potwierdzał, że operacja jest ekonomicznie uzasadniona.

- 8. Czy w ramach działania premie na działalność możliwe są do poniesienia koszty adaptacji kadłuba statku wodnego (modernizacja) przystosowanie na potrzeby turystyki wodnej?**

W ramach przedmiotowego zakresu wsparciem mogą zostać objęte koszty związane z adaptacją kadłuba statku wodnego prowadzące do przystosowania na potrzeby turystyki wodnej, pod warunkiem, że koszty te będą uzasadnione zakresem rzeczowym operacji, niezbędne do osiągnięcia jej celu, racjonalne, a biznesplan będzie potwierdzał, że operacja jest ekonomicznie uzasadniona.

- 9. Czy jest możliwy zakup nowego podwozia do zabudowy wystawienniczej w formie naczepy samochodowej do tira (mobilne centrum wystawiennicze). Czy taka naczepa w tym przypadku będzie kwalifikowana jako środek transportu?**

Zakup nowego podwozia do zabudowy wystawienniczej w formie naczepy samochodowej do tira może zostać uznany za koszt kwalifikowalny i będzie kwalifikowana jako środek transportu. Należy mieć też na uwadze, iż w przypadku gdy Wnioskodawca zamierza złożyć WOPP w zakresie podejmowania działalności gospodarczej koszt zakupu ww. przyczepy może być w całości kwalifikowalny, natomiast w przypadku aplikowania o środki finansowe w ramach innych zakresów operacji ma zastosowania ograniczenie określone w § 18 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego odnoszące się do ustalania wysokości kosztów środka transportu. Należy mieć na uwadze, iż koszt ten zostanie uznany za kwalifikowalny w sytuacji gdy jego zakup będzie uzasadniony zakresem rzeczowym operacji, niezbędny do osiągnięcia jej celu, racjonalny, a biznesplan będzie potwierdzał, że operacja jest ekonomicznie uzasadniona.

- 10. Wnioskodawca chce uruchomić biznes gastronomiczny polegający na sprzedaży lodów świderków oraz gofrów pod marką LODOLANDIA na zasadzie franczyzy. Sprzedaż odbywałaby się z przyczepy gastronomicznej, którą można ustawić w dowolnym miejscu (jest możliwość podpięcia do samochodu i przewiezienia w inne miejsce). W tym przypadku dotacja byłaby przeznaczona na zakup kompletnego pakietu, czyli kompleksowo wyposażonej przyczepy gastronomicznej (zaplecze sanitarne, maszyna do produkcji lodów świderków, sprzęt do produkcji gofrów, zewnętrzna reklama sieci Lodolandia).**

Za kwalifikowalny można uznać koszt zakupu kompleksowo wyposażonej przyczepy gastronomicznej, z wyłączeniem kosztu związanego z reklamą zewnętrzną sieci Lodolandia, gdyż wszystkie koszty związane z kształtowaniem wizerunku oraz reklamy są kosztami niekwalifikowalnymi. Niemniej jednak ostateczna decyzja dotycząca kwalifikowalności i poziomu finansowania takiego kosztu uzależniona będzie od szeregu czynników. Interpretacje uszczegóławiają przedmiotową kwestię. Należy mieć na uwadze, iż koszty zostaną uznane za kwalifikowalne, w sytuacji gdy zakup będzie uzasadniony zakresem rzeczowym operacji, niezbędny do osiągnięcia jej celu, racjonalny, a biznesplan będzie potwierdzał, że operacja jest ekonomicznie uzasadniona. Zaznaczyć należy również, iż wszystkie koszty związane z opłatami francyzyzowymi są kosztami bieżącymi, nie podlegającymi refundacji.

- 11. Czy jeśli osoba fizyczna ma miejsce zamieszkania na obszarze LGD np. Raba Wyżna i w wyniku dofinansowania zarejestruje działalność polegającą na wypożyczaniu rowerów w Rabie, a następnie będzie również wypożyczała te rowery w Dolinie Kościeliskiej celem zwiększenia/zabezpieczenia dochodów z działalności (i opíše to w biznesplanie) to może być uznane za koszt niekwalifikowalny?**

Zgodnie z Rozporządzeniem, pomoc przyznawana jest na operacje realizowane na obszarze wiejskim objętym LSR. Przez obszar wiejski objęty LSR rozumie się obszar gmin wiejskich, miejsko-wiejskich

i miejskich objęty LSR, z wyłączeniem obszaru miast zamieszkanym przez więcej niż 20 tys. Mieszkańców.

12. Czy może otrzymać dofinansowanie osoba, która ma miejsce zameldowania np. Kraków (obszar poza wsparciem) natomiast w wyniku dofinansowania (premii otworzy działalność w Jabłonce (czyli na terenie LGD) i tam wskaże główne miejsce prowadzenia działalności?

O pomoc może ubiegać się podmiot będący osobą fizyczną, jeżeli ma miejsce zamieszkania na obszarze wiejskim objętym LSR. Wnioskodawca zobowiązany jest do przedłożenia wraz ze składanym WOPP zaświadczenia z właściwej Ewidencji Ludności o miejscu pobytu stałego lub czasowego, w przypadku gdy w przedłożonym dokumencie tożsamości nie widnieje adres zameldowania (stałego, czasowego). W związku z powyższym, osoba zameldowana poza obszarem LSR nie spełnia kryteriów dostępowych, określonych w §3 ust. 1 pkt 1c Rozporządzenia.

13. Czy wykonanie map do celów projektowych stanowi koszt ogólny?

Tak wykonanie map do celów projektowych stanowi koszt ogólny.

14. Jaki jest okres trwałości projektu na podjęcie działalności gospodarczej? 2, 3 czy 5 lat?

Umowa o przyznanie pomocy w ramach podejmowania działalności zawiera zobowiązanie, z którego wynika, że: w trakcie realizacji operacji oraz przez okres **2 lat** liczony od dnia wypłaty przez Agencję drugiej transzy pomocy należy:

- a) Wykonywać działalność gospodarczą,
- b) Podlegać ubezpieczeniom: emerytalnym, rentowym, wypadkowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych
- c) Utrzymać utworzone miejsca pracy, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne.

Natomiast w trakcie realizacji operacji oraz przez okres **5 lat** liczony od dnia wypłaty przez Agencję drugiej transzy pomocy Beneficjent zobowiązany został do:

- a) umożliwienia przedstawicielom Zarządu Województwa i Agencji dokonywania kontroli w miejscu realizacji operacji,
- b) umożliwienia przedstawicielom Zarządu Województwa, Agencji, Ministra Finansów, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Komisji Europejskiej, Europejskiego Trybunału Obrachunkowego, organów kontroli skarbowej oraz innym podmiotom upoważnionym do takich czynności, dokonywania audytów i kontroli dokumentów związanych z realizacją operacji i wykonaniem obowiązków po zakończeniu realizacji operacji lub audytów i kontroli w miejscu realizacji operacji lub siedzibie Beneficjenta,
- c) obecności i uczestnictwa osobistego albo osoby upoważnionej przez Beneficjenta albo osoby reprezentującej Beneficjenta w trakcie audytów i kontroli,

- d) dokumentowania zrealizowania operacji oraz przechowywania całości dokumentacji związanej z przyznaną pomocą,
- e) udostępnienia uprawnionym podmiotom informacji niezbędnych do monitorowania i ewaluacji Programu,
- f) niezwłocznego informowania Zarządu Województwa o planowanych albo zaistniałych zdarzeniach związanych ze zmianą sytuacji faktycznej lub prawnej, mogących mieć wpływ na realizację operacji zgodnie z postanowieniami umowy, wypłatę pomocy lub spełnienie wymagań określonych w Programie i aktach prawnych wymienionych w § 1.

15. Na jaki okres należy zatrudnić osobę w przypadku podjęcia działalności gospodarczej?

W przypadku podjęcia działalności gospodarczej, należy utworzyć co najmniej jedno miejsce pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne i utrzymać do dnia, w którym upłynie 2 lata od dnia wypłaty płatności końcowej.

16. Na kiedy osoba składająca wniosek powinna mieć gotowe zapytania ofertowe? Czy na dzień składania wniosku o przyznanie pomocy trzeba mieć przeprowadzone rozeznanie rynku i wybranych wykonawców czy też zapytanie ofertowe i wybór wykonawcy następuje przy składaniu pierwszego wniosku o płatność?

Stanowisko LGD: Wg nas dla podejmowania działalności gospodarczej na moment składania wniosku trzeba mieć przeprowadzone rozeznanie rynku celem oszacowania kosztów, natomiast zapytania ofertowe np. na sprzęt do działalności należy wysyłać po podpisaniu umowy i założeniu działalności gospodarczej. Dodatkowo uważamy, że nie wyklucza to możliwości już na etapie złożenia wniosku o przyznanie pomocy przeprowadzania zapytania ofertowego z wyborem oferentów.

Stanowisko SW:

Zgodnie z zasadami obowiązującymi w ramach poddziałania 19.2, Wnioskodawca kalkulując koszty powinien przeprowadzić rozeznanie rynku/zebrać oferty aby na ich podstawie oszacować racjonalny poziom cen. Efektem powyższych działań będą dane wpisane w części VII biznesplanu - zestawienie rzeczowo-finansowe operacji. W tej części należy uzasadnić przyjęte ceny. Zadaniem UM jest ocena racjonalności kosztów poprzez porównanie wartości wpisanych w biznesplanie z cenami obowiązującymi na rynku (ogólnodostępne publikacje, oferty internetowe, itp.). W przypadku jakichkolwiek wątpliwości UM może wezwać do wyjaśnienia w zakresie przyjętego poziomu cen na każdym etapie weryfikacji, wówczas zebrane przez Wnioskodawcę dokumenty, takie jak oferty mogą okazać się bardzo przydatne.

17. Czy jeżeli w małżeństwie mąż już prowadzi działalność agroturystyczną, żona może ubiegać się o wsparcie w ramach podejmowania działalności gospodarczej na taką samą działalność, tj. również działalność agroturystyczną?

A także czy jeżeli również w małżeństwie mąż prowadził działalność agroturystyczną, która jest obecnie zawieszona, żona może ubiegać się o wsparcie na podjęcie działalności gospodarczej?

Stanowisko LGD: Wg nas nic nie stoi na przeszkodzie by żona ubiegała się o wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, natomiast w pierwszym przypadku działalność męża stanowi konkurencję dla działalności żony i należy to uwzględnić.

Stanowisko SW

Rozporządzenie wykonawcze nie wprowadza w powyższym temacie ograniczeń. Należy tylko pamiętać, iż operacje które będą dofinansowane w ramach zakresu wsparcia związanego z podejmowaniem działalności gospodarczej powinny stanowić zamkniętą całość, a zakres rzeczowy na który będą przeznaczone środki powinien pozwolić na stworzenie warunków do otwarcia (a później prowadzenia) działalności gospodarczej. W celu uniknięcia zarzutu tworzenia sztucznych warunków uzyskania wsparcia finansowego wskazane byłoby prowadzenie działalności gospodarczej w postaci agroturystyki w miejscu innym niż małżonek.

- 18. Czy jeżeli Beneficjent składający wniosek o przyznanie pomocy na podejmowanie działalności gospodarczej jest właścicielem mieszkania w Krakowie, może tam zarejestrować siedzibę planowanej działalności z zamiarem wykonywania działalności na obszarze LSR, czy też siedziba poza obszarem objętym LSR wyklucza go z możliwości otrzymania dotacji? Czy kryteria dostępu zawarte w § 3 Wnioskodawca powinien wypełnić wyłącznie na moment składania wniosku o przyznanie pomocy, czy też powinny być one utrzymane do końca realizacji operacji?***

Odnosząc się do pierwszej części pytania należy podkreślić, że zgodnie z wytycznymi mającymi zastosowanie w trakcie oceny wniosku o przyznanie pomocy należy sprawdzić czy **operacja zakłada podjęcie działalności na obszarze wiejskim objętym LSR**. Weryfikacja w powyższym zakresie będzie prowadzona na podstawie informacji zawartych we wniosku o przyznanie pomocy (sekcje B.III.7. Lokalizacja operacji (miejsce realizacji operacji), B.III.8. Informacja o działkach ewidencyjnych wchodzących w skład nieruchomości, na których realizowana będzie operacja) oraz na podstawie informacji zawartych w tytule prawnym do nieruchomości należy sprawdzić, czy **operacja, zakłada podjęcie działalności na obszarze wiejskim objętym LSR**. Przez obszar wiejski objęty LSR rozumie się obszar gmin wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich objęty LSR z wyłączeniem obszaru miast zamieszkanym przez więcej niż 20 tys. mieszkańców. Następnie w oparciu o dane publikowane przez Główny Urząd Statystyczny zawarte na stronie internetowej www.stat.gov.pl w zakładce publikacje według tematów/Ludność/Ludność Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym/Tablica 8. Ludność według płci, województw (nts 2), powiatów (lau 1) i gmin (lau 2) należy zweryfikować status gminy lub/ oraz liczebność miejscowości wskazanej jako lokalizacja operacji (wydruk z ww. strony internetowej należy dołączyć do teczek sprawy). Liczbę mieszkańców,

ustala się według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. na podstawie wynikowych informacji statystycznych ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnianych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej. Mając na względzie powyższe, osoba zamieszkała w Krakowie (adres zameldowania), chcąc zarejestrować działalność gospodarczą w Krakowie jest wykluczona z możliwości ubiegania się o przyznanie pomocy w zakresie poddziałania 19.2.

Odnosząc się do drugiej części pytania odnośnie konieczności utrzymania kryteriów dostępu zawartych w § 3 rozporządzenia wykonawczego informuję że zgodnie z § 27 ust. 1 rozporządzenia niniejsza kwestia powinna zostać uregulowana w umowie o przyznane pomocy. W związku z powyższym w § 5 umowy zawarto obostrzenie, z którego wynika, że Beneficjent zobowiązuje się do spełnienia warunków określonych w Programie, przepisach ustawy, rozporządzenia oraz realizacji operacji zgodnie z postanowieniami umowy, a w szczególności do: **spełnienia warunków określonych w § 3 rozporządzenia wykonawczego do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej transzy.**

19. Czy w ramach zakresu *Podjęmowanie działalności gospodarczej lub Rozwój działalności gospodarczej w ramach poddziałania 19.2* będzie możliwy zakup sprzętu w walucie obcej (np. euro) ?

Tak można dokonywać płatności w walucie obcej. Szczegóły przeliczania płatności dokonanych w walutach obcych na walutę polską zostały opisane w instrukcjach wypełniania wniosku o płatność w zakresie działania 19.2

20. Czy fundacja wpisana w rejestrze przedsiębiorców KRS, a nie prowadząca działalności gospodarczej traktowana jest jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą i może ubiegać się o wsparcie na rozwijanie działalności gospodarczej?

Katalog Beneficjentów jak również zakres wsparcia w ramach „rozwijania działalności gospodarczej” zostały określone w rozporządzeniu wykonawczym. Potencjalny wnioskodawca, aby mógł otrzymać wsparcie finansowe w zakresie „rozwijania działalności gospodarczej” musi spełniać wymogi określone w § 7 ust.1 pkt 1 rozporządzenia wykonawczego, tzn.:

- *podmiot w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywał łącznie co najmniej przez 365 dni działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz nadal wykonuje tę działalność.*

Ponadto zgodnie z § 3 ust. 3 rozporządzenia w przypadku, gdy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy wykonuje działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, pomoc jest przyznawana, jeżeli podmiot ten prowadzi mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1).

W przypadku podmiotu jakim jest fundacja, możliwość prowadzenia działalności gospodarczej musi zostać przewidziana w jej statucie. Ponadto zgodnie z art. 50 ustawy z dnia 10 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. 2007 r. NR 168 poz. 1186), w przypadku podjęcia przez fundację działalności gospodarczej, jest ona zobowiązana dokonać wpisu do rejestru przedsiębiorców w KRS. W przypadku gdy fundacja nie spełnia ww. kryteriów przyznania pomocy, nie może ubiegać się o wsparcie w ramach „rozwijania działalności gospodarczej”.

Jednocześnie informuję, że zagadnienia dotyczące spełniania kryteriów dostępu mogą być rozpatrywane wyłącznie w kontekście konkretnego projektu, który ma swój cel, zakres i specyfikę, a więc możliwość jego realizacji jest sprawą indywidualną, którą warunkuje szereg obiektywnych czynników. W związku z powyższy, opinia SW ma jedynie charakter pogładowy.

21. Zgodnie z rozporządzeniem, w przypadku operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, podmiot musi wykazać, że wykonuje działalność gospodarczą odpowiednią do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować. Czy na rozwój działalności można otrzymać zatem dofinansowanie w ramach kodu PKD już prowadzonego?

Pomoc na operacje w zakresie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* może zostać przyznana na realizację inwestycji w zakresie zarówno rozszerzenia przez przedsiębiorcę dotychczasowej działalności o dodatkowy kod PKD jak i zwiększenia intensywności działalności w ramach dotychczasowego kodu PKD. Zgodnie z § 4 ust.1 pkt 7) warunkiem przyznania pomocy podmiotowi w ramach ww. działania jest wykazanie przez niego, że:

- posiada doświadczenie w realizacji projektów o charakterze podobnym do operacji, którą zamierza realizować, lub
- posiada zasoby odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować, lub
- posiada kwalifikacje odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować, jeżeli jest osobą fizyczną, lub
- wykonuje działalność odpowiednią do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować.

Zatem na rozwój działalności gospodarczej możliwe jest otrzymanie dofinansowania zarówno na inwestycję w ramach „dotychczasowego kodu PKD” jak i dodatkowego „nowego” kodu PKD, nie mniej jednak należy mieć na uwadze, iż pomoc może być przyznana na operacje z wyłączeniem działalności gospodarczej wymienionej w § 8 rozporządzenia wykonawczego. Wobec powyższego, należy zastanowić się czy „nowy” kod PKD pod którym będzie rozwijana działalność nie będzie wymieniony w § 8 rozporządzenia. Dodatkowo należy mieć na względzie, iż określony poprzez

kod PKD zakres działalności, aby mógł kwalifikować się do wsparcia w ramach przedmiotowego działania musi wykazywać związek z zakresem realizowanej operacji.

- 22. W noweli rozporządzenia dot. PROW pojawia się zapis, że podmiot ubiegający się o jej przyznanie w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywał łącznie przez co najmniej 365 dni działalność gospodarczą. Czy wobec powyższego, nowy zapis (w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywał łącznie przez co najmniej 365 dni działalność gospodarczą), mówi, że operacja rozwijana musi być prowadzona w ramach danego kodu PKD przez 365 dni poprzedzających dzień złożenia wniosku? Czy jakakolwiek działalność, a działalność planowana do rozwinięcia w ramach wniosku o przyznanie pomocy, może być dopisana do CEIDG np. tydzień przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy??**

Potencjalny wnioskodawca, aby mógł otrzymać wsparcie finansowe w zakresie „rozwijania działalności gospodarczej” musi spełniać wymogi określone w § 7 ust.1 pkt 1 rozporządzenia wykonawczego („Podmiot w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywał łącznie co najmniej przez 365 dni działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz nadal wykonuje tę działalność”). Zapisy rozporządzenia nie wprowadzają obowiązku prowadzenia działalności gospodarczej przez 365 dni poprzedzających dzień złożenia wniosku w ramach kodu PKD określonego we wniosku o przyznanie pomocy. Pomoc na operację w zakresie, o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 2 lit. c rozporządzenia może zostać przyznana również na realizację inwestycji w zakresie rozszerzenia przez przedsiębiorcę dotychczasowej działalności o dodatkowy kod PKD.

Ponadto należy mieć również na uwadze, iż pomoc może być przyznana na operacje z wyłączeniem działalności gospodarczej wymienionej w § 8 rozporządzenia wykonawczego. Wobec powyższego, należy zastanowić się czy kod PKD pod którym jest prowadzona działalność nie będzie wymieniony w § 8 rozporządzenia. Ponadto zgodnie z § 3 ust. 3 rozporządzenia w przypadku, gdy podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy wykonuje działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, pomoc jest przyznawana, jeżeli podmiot ten prowadzi mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, str. 1).

Reasumując, pomoc może być przyznana, jeżeli działalność prowadzona przez potencjalnego wnioskodawcę nie podlega wyłączeniu przedmiotowemu (§ 8) oraz wnioskodawca spełnia kryteria dostępu zawarte w rozporządzeniu (w tym przepisy zawarte w § 7 ust.1 pkt 1). Ponadto należy również wziąć pod uwagę aspekt ekonomiczny operacji, tj. z założeń biznesplanu musi wynikać ekonomiczne uzasadnienie operacji, a określony poprzez kod PKD zakres działalności musi wskazywać na związek z zakresem planowanej do realizacji operacji.

- 23. Podmiot wykonywał działalność gospodarczą przez 1,5 roku, następnie ją zawiesił i przeszedł na KRUS. Dwa miesiące przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy powrócił do wykonywania tej działalności i wykonuje ją na dzień składania wniosku o przyznanie pomocy w zakresie rozwijania działalności gospodarczej. Czy takiemu beneficjentowi można przyznać pomoc? Beneficjent spełnia warunek prowadzenia działalności przez co najmniej 365 dni w okresie 3 ostatnich lat.**

Potencjalny wnioskodawca, aby mógł otrzymać wsparcie finansowe w zakresie „rozwijania działalności gospodarczej” musi spełniać wymogi określone w § 7 ust.1 pkt 1 rozporządzenia wykonawczego, tzn. „Podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywał łącznie co najmniej przez 365 dni działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej oraz nadal wykonuje tę działalność”. W związku z powyższym, opisany w pytaniu potencjalny wnioskodawca, spełnia warunek prowadzenia działalności przez co najmniej 365 dni w okresie 3 ostatnich lat, pod warunkiem, iż do prowadzonej działalności mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Ponadto, należy mieć również na uwadze, iż pomoc może być przyznana na operacje z wyłączeniem działalności gospodarczej wymienionej w § 8 rozporządzenia wykonawczego. Wobec powyższego, należy zastanowić się czy kod PKD pod którym jest prowadzona działalność nie będzie wymieniony w § 8 rozporządzenia.

- 24. W § 4 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia dot. wdrażanie LSR w ramach PROW, znajduje się zapis, że podmiot wykaże, że posiada doświadczenie, że posiada zasoby i kwalifikacje odpowiednie do przedmiotu operacji (...). Proszę o informację, w jaki sposób należy udokumentować powyższe, ponieważ instrukcja wypełniania wniosku nie określa powyższego.**

Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia wykonawczego podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy jest zobowiązany wykazać, że:

- a) posiada doświadczenie w realizacji projektów o charakterze podobnym do operacji, którą zamierza realizować, lub
- b) posiada zasoby odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować, lub
- c) posiada kwalifikacje odpowiednie do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować, jeżeli jest osobą fizyczną, lub
- d) wykonuje działalność odpowiednią do przedmiotu operacji, którą zamierza realizować;

Wskazane zapisy rozporządzenia nie mają zastosowania do operacji polegającej na podejmowaniu działalności gospodarczej. Potwierdzeniem ww. wymogu rozporządzenia, może być wykazanie spełnienia jedynie jednego z ww. wymagań. Powyższe warunki będą potwierdzane dokumentami stanowiącymi załączniki do wniosku o przyznanie pomocy (część B.VII. Informacja o załącznikach, B. Załączniki wspólne, pkt 11). Szczegółowe informacje w zakresie udokumentowania powyższych warunków znajdują się w części dot. *Informacji pomocniczych przy wypełnianiu biznesplanu*

w ramach poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PROW na lata 2014-2020.

W tabeli 2.1 biznesplanu „Potencjał, wykształcenie i doświadczenie podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy” zgodnie z instrukcją należy:

- pokazać doświadczenie w realizacji projektów o charakterze podobnym do operacji, którą zamierza realizować. Należy podać np. nr oraz datę umowy / decyzji o dofinansowaniu danego projektu, lub opisać zakres zrealizowanego projektu, lub
- należy opisać wykształcenie (poziom wykształcenia, nazwa uczelni, kierunek, zdobyty tytuł itp.), odbyte kursy i szkolenia (ukończone kursy i szkolenia mogące mieć wpływ na planowane przedsięwzięcie o tematyce ekonomicznej, marketingowej itp. jak i związane z branżą, w której prowadzona będzie działalność) lub doświadczenie zawodowe i inne posiadane umiejętności mające znaczenie w stosunku do planowanej operacji. W celu potwierdzenia powyższych informacji należy dostarczyć dyplomy / certyfikaty potwierdzające ukończenie kursów, szkoleń itp., lub
- należy opisać działalność, którą wykonuje podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, bezpośrednio związaną z planowaną do realizacji operacją.

W tabeli 2.2 biznesplanu „Posiadane zasoby, które będą wykorzystywane do prowadzonej działalności gospodarczej”, należy wyszczególnić majątek, który jest własnością podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy lub będzie używany (grunty, budynki i budowle, maszyny i urządzenia, środki transportu, wartości niematerialne i prawne). Tabelę należy uzupełnić jeśli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy posiada zasoby, które będą wykorzystane do prowadzonej działalności gospodarczej (wyłącznie w odniesieniu do działalności, której dotyczy operacja). Jeśli nie – należy wpisać nie dotyczy. Należy wyszczególnić majątek, który jest własnością podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy lub będzie używany na podstawie np. umów najmu, dzierżawy czy leasingu (z wyłączeniem tego, który zostanie nabyty w ramach operacji). W tabeli należy opisać rodzaj majątku (np. grunty, budynki i budowle, maszyny i urządzenia, środki transportu, wartości niematerialne i prawne) oraz doprecyzować odpowiednio rodzaj (typ) majątku, jego lokalizację, powierzchnię/kubaturę, rok produkcji lub stan techniczny. Dodatkowo należy wskazać tytuł prawny oraz szacowaną wartość lub wartość księgową. Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia – inwestycje w ramach operacji będą realizowane na nieruchomości będącej własnością lub współwłasnością podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy lub podmiot ten posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone we wniosku o przyznanie pomocy co najmniej przez okres realizacji operacji oraz okres podlegania zobowiązaniu do zapewnienia trwałości operacji zgodnie z art. 71 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego

i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 str. 320, z późn. zm.), zwanego dalej rozporządzeniem nr 1303/2013. Potwierdzeniem tego wymogu będą również załączane do wniosku o przyznanie pomocy dokumenty potwierdzające posiadanie tytułu prawnego do nieruchomości oraz – w przypadku posiadania zależnego – oświadczenie właściciela(i) lub współwłaściciela(i) nieruchomości, że wyraża(ją) on(i) zgodę na realizację operacji bezpośrednio związanej z nieruchomością, jeżeli operacja jest realizowana na terenie nieruchomości będącej w posiadaniu zależnym lub będącej przedmiotem współwłasności. Dokumenty potwierdzające posiadanie tytułu prawnego do nieruchomości zostały szczegółowo opisane w instrukcji wypełniania wniosku o przyznanie pomocy.

Należy mieć na uwadze, iż w trakcie rozpatrywania wniosku o przyznanie pomocy w celu ustalenia spełnienia warunków przyznania pomocy określonych w rozporządzeniu, wnioskodawca może zostać poproszony o dostarczenie dodatkowych dokumentów. Instrukcja wypełniania wniosku nie zawiera zamkniętego katalogu dokumentów, stanowi jedynie instrument pomocniczy przy wypełnianiu wniosku.

- 25. W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, w/w osoba musi wykonywać działalność na obszarze objętym LSR (potwierdzoną wpisem do CEiDG). Czy osoba taka musi również zamieszkiwać obszar objęty LSR czy jakiegokolwiek obszar wiejski, niekoniecznie ten na którym realizować będzie operację?**

Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. d rozporządzenia wykonawczego o pomoc w zakresie rozwijania działalności gospodarczej może ubiegać się podmiot będący osobą fizyczną, jeżeli miejsce oznaczone adresem, pod którym wykonuje działalność gospodarczą, wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, znajduje się na obszarze wiejskim objętym LSR – w przypadku gdy osoba fizyczna wykonuje działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Rozporządzenie nie wprowadza zatem obowiązku zamieszkania przez wnioskodawcę obszaru objętego LSR czy jakiegokolwiek obszaru wiejskiego.

Obowiązek zamieszkania obszaru wiejskiego objętego LSR - w przypadku gdy osoba fizyczna nie wykonuje działalności gospodarczej, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej obowiązuje w przypadku operacji polegającej na podejmowaniu działalności gospodarczej (zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. c rozporządzenia wykonawczego).

- 26. Czy jest możliwość aplikowania o środki przedsiębiorcy, który prowadzi firmę z siedzibą w innym kraju UE ale posiadającą już jeden oddział w Polsce i która ma zamiar otworzyć kolejny oddział na obszarze działania LGD?**

Wnioskodawca może ubiegać się o pomoc na rozwój działalności gospodarczej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Funduszy Europejskich ul. Wielicka 72 B, 30-552 Kraków, tel. (12) 29 90 740, fax (12) 29 90 741, www.fundusze.malopolska.pl adres do korespondencji: ul. Racławicka 56, 30-017 Kraków

przez społeczność", jeżeli podmiot w okresie 3 lat prowadził działalność gospodarczą minimum łącznie przez 365 dni. Ponadto podkreślenia wymaga fakt, że jako kryterium dostępu do otrzymania pomocy ujęto warunek, z którego jednoznacznie wynika, że miejsce prowadzenia działalności wpisane w CEiDG musi znajdować się na obszarze wiejskim objętym LSR. Reasumując, sam fakt „zamiaru otworzenia kolejnego oddziału na obszarze LSR” nie upoważnia do aplikowania o środki finansowe w ramach działania 19.2.

- 27. Czy kosztem kwalifikowalnym może być rower/skuter/motor/quad (który będzie wypożyczany)? I czy ma tu zastosowanie przepis § 18 ust. 3 Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”?**

Zakres przedstawiony w ww. pytaniu może zostać uznany za koszt kwalifikowalny w ramach danej operacji i w tym przypadku ma zastosowanie przepis § 18 ust. 3 Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

- 28. Czy sprawdzane jest i w jaki sposób przeznaczenie budynku – czy jest to budynek mieszkalny, usługowy itp. w przypadku inwestycji dotyczącej np. przebudowy, remontu wykonywanej przez przedsiębiorcę?**

W przypadku objęcia danego projektu wsparciem, Beneficjent zobowiązany jest do przedłożenia wraz z wnioskiem o płatność dokumentu, potwierdzającego przyjęcie obiektu do użytkowania, z którego wynika przeznaczenia budynku. Ponadto, zrealizowane projekty podlegają kontroli na miejscu, podczas której dokonywane są szczegółowe pomiary wykonanego obiektu.

- 29. Czy pożyczka preferencyjna na otwarcie działalności gospodarczej otrzymana w ciągu ostatnich dwóch lat z programu innego niż Podejście LEADER wyklucza Beneficjenta ze starania się o środki na rozwój działalności gospodarczej?**

Rozporządzenie wykonawcze nie zawiera żadnych wytycznych w powyższym zakresie. Należy jednak zwrócić uwagę, na kwestie związane z pomocą de minimis. Pomoc de minimis może przyjąć jedną z następujących form:

- dotacji lub dopłat do oprocentowania,
- pożyczek,
- dokapitalizowania,
- środków finansowania ryzyka przyjmujących postać inwestycji kapitałowych i quasi-kapitałowych,
- gwarancji,
- innych instrumentów.

W związku faktem, iż powyżej ujęto także pożyczkę (w zapytaniu nie wskazano źródła pożyczki), konieczne będzie przeanalizowanie maksymalnej możliwej wartości pomocy de minimis w okresie 3 lat podatkowych. Szczegółowe informacje zostały uwzględnione w *Instrukcji wypełniania wniosku o przyznanie pomocy na operacje w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” z wyłączeniem projektów grantowych oraz operacji w zakresie podejmowania działalności gospodarczej objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*

30. Czy istnieje możliwość zakupu samochodu osobowego w przypadku prowadzenia wypożyczalni samochodowej? (samochód jest narzędziem do prowadzenia wymienionej działalności gospodarczej)

Do kosztów kwalifikowalnych w ramach operacji z zakresu rozwijania działalności gospodarczej zalicza się koszty zakupu środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób łącznie z kierowcą. Jednakże koszty zakupu środków transportu uwzględnia się w wysokości nieprzekraczającej 30% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji, pomniejszonych o koszty ogólne.

W przypadku operacji z zakresu podejmowania działalności także jest możliwy zakup środków transportu, z wyłączeniem zakupu samochodów osobowych przeznaczonych do przewozu mniej niż 8 osób łącznie z kierowcą, przy czym nie obowiązuje żadne ograniczenie procentowe.

31. Czy koszty leasingu maszyn bądź samochodów, jako niewymienione wprost w paragrafie 17 ust. 1 Rozporządzenia, mogą stanowić koszty kwalifikowalne?

Stanowisko LGD: wg naszego stanowiska nie, ponieważ nie są to koszty wprost wymienione w paragrafie 17 ust.1 Rozporządzenia.

Stanowisko SW: Koszt leasingu nie stanowi kosztu kwalifikowalnego.

32. Czy zakup maszyny wolnobieżnej, której nie trzeba rejestrować, w ramach operacji z zakresu rozwoju działalności gospodarczej traktujemy jako zakup maszyny czy zakup środka transportu (i wtedy zakupu dotyczy limit o którym mowa w § 18 ust. 3 Rozporządzenia)?

W pytaniu nie wskazano rodzaju maszyny wolnobieżnej. Ponadto UM nie jest instytucją w zakresie której należy interpretacja przepisów, pozwalających określić czy maszyna wolnobieżna stanowi środek transportu. Analizując kwalifikowalność maszyny wolnobieżnej, na wstępie należy ją przyporządkować do odpowiedniego zakresu rzeczowego ujętego w rozporządzeniu wykonawczym dla działania 19.2. Wyjaśnienia wymaga czy wskazana maszyna stanowi środek transportu. Zgodnie z przepisami prawa o ruchu drogowym środkiem transportu jest pojazd, przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszyna lub urządzenie do tego przystosowane. Z kolei na gruncie przepisów o podatku dochodowym, samochodem osobowym jest pojazd samochodowy o dopuszczalnej masie

całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, konstrukcyjnie przeznaczony do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą, z licznymi wyjątkami, np. do tej kategorii nie zaliczamy pojazdów specjalnych, jeżeli z dokumentów wydanych zgodnie z przepisami o ruchu drogowym wynika że dany pojazd jest pojazdem specjalnych i jeżeli spełnione są również warunki zawarte w odrębnych przepisach, określone dla następujących przeznaczeń: agregat elektryczny/spawalniczy, do prac wiertniczych, koparka, koparko-spycharka, ładowarka, podnośnik do prac konserwacyjno – montażowych, żuraw samochodowy. Dla tych elementów, nie będzie miało zastosowanie ograniczenie regulujące zasady ustalania wysokości kosztów kwalifikowalnego środka transportu. Jednak należy mieć na uwadze, iż w przypadku jakichkolwiek wątpliwości w trakcie weryfikacji wniosku o przyznanie pomocy, będzie konieczne złożenie dodatkowych wyjaśnień przez wnioskodawcę, w tym dostarczenie interpretacji od kompetentnych organów, które pozwolą prawidłowo określić rodzaj pojazdu.

Jednocześnie informuję, iż w odpowiedzi na powyższe pytanie posłużono się interpretacją ARiMR z dnia 29 września 2016 r., która została umieszczona na stronie internetowej.

- 33. Po zmianie Rozporządzenia Beneficjent ubiegający się o przyznanie pomocy na operację w zakresie rozwoju działalności gospodarczej, musi „w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy wykonywać łącznie przez co najmniej 365 dni działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej oraz nadal wykonuje tę działalność”. Czy ten okres wykonywania działalności musi być wykonywany na obszarze LSR czy też może być wykonywane poza jej obszarem? To znaczy, czy Beneficjent w ww. okresie wykonywał tę działalność na terenie Krakowa natomiast teraz przerejestrował firmę na obszar LSR bądź otworzył filię swojej działalności na obszarze LSR i chce ją rozwijać – spełnia warunek określony w paragrafie 7 ust. 1 punkt 1?**

W pytaniu nie wskazano rodzaju Wnioskodawcy, tj. osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą bądź osoba prawna. Niemniej jednak, w opinii Samorządu Województwa oraz w oparciu o przekazane dotychczas wytyczne (tj. książka procedur do obsługi wniosku o przyznanie pomocy, formularze wniosków o przyznanie pomocy i płatność, formularz umowy) przedstawiona w pytaniu sytuacja jest możliwa do zaakceptowania. Należy jednak pamiętać, iż operacje realizowane w ramach LSR powinny wykorzystywać lokalne zasoby: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców.

- 34. Czy w ramach rozwoju działalności gospodarczej wnioskodawca może zakupić motorówkę. Wnioskodawca prowadzi firmę szkoleniową i zakupiony sprzęt służyłby jako zabezpieczenie kursantów?**

Zakup motorówki w ramach działania 19.2, co do zasady można uznać za koszt kwalifikowalny. Niemniej jednak ocena projektu, która będzie prowadzona przez SW jest bardziej złożona, samo potwierdzenie kwalifikowalności zakresu rzeczowego nie warunkuje ostatecznie otrzymania pomocy finansowej. Podkreślenia wymaga fakt, iż poszczególne elementy zakresu rzeczowego muszą być

uzasadnione, niezbędne do osiągnięcia celu operacji, a ich koszt racjonalny. Finałnym etapem weryfikacji będzie ocena biznesplanu, który powinien potwierdzać, że operacja będzie ekonomicznie uzasadniona, a rodzaj prowadzonej działalności będzie opierał się na właściwym rozpoznaniu potrzeb rynku.

35. Czy beneficjentem w ramach zakresu tworzenie i rozwój inkubatorów... może być jednostka sektora finansów publicznych? Jeżeli tak, to w biznesplanie należy zaznaczyć opcję „podejmowanie działalności gospodarczej” czy „rozwijanie działalności gospodarczej” dla tego typu beneficjenta? Czy w ramach premii można otrzymać dofinansowanie na założenie takiego inkubatora?

Pomoc jest przyznawana m.in. na operację w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność poprzez tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych będących przedsiębiorstwami spożywczymi w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, w których jest wykonywana działalność w zakresie produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego lub wprowadzania tej żywności na rynek, jeżeli podstawą działalności wykonywanej w tym inkubatorze jest przetwarzanie żywności – oraz:

- podmiotowi ubiegającemu się o jej przyznanie nie została dotychczas przyznana pomoc na operację w zakresie określonym w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a lub c rozporządzenia, której przedmiotem jest działalność gospodarcza sklasyfikowana w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności jako produkcja artykułów spożywczych lub produkcja napojów;
- operacja zakłada korzystanie z infrastruktury inkubatora przetwórstwa lokalnego przez podmioty inne niż ubiegający się o przyznanie pomocy.

Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy będzie spełniał wyżej przywołaną definicję przedsiębiorstwa spożywczego, przy uwzględnieniu innych wymagań wynikających z powszechnie obowiązującego w Polsce prawa – będzie mógł uzyskać wsparcie na tworzenie lub rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego produktów rolnych.

Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit a-c rozporządzenia wykonawczego o pomoc na operację w zakresie podejmowania działalności gospodarczej może ubiegać się podmiot będący pełnoletnią osobą fizyczną, obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz mającą miejsce zamieszkania na obszarze wiejskim objętym LSR – w przypadku, gdy osoba fizyczna nie wykonuje działalności gospodarczej, do której stosuje się przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Rozporządzenie nie wprowadza zatem możliwości otrzymania dofinansowania na założenie inkubatora przez jednostkę sektora finansów publicznych w ramach „premi”. .

Tym niemniej, jeżeli planowana do realizacji operacja spełnia warunki przyznania pomocy w zakresie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia o LSR (rozwijanie działalności gospodarczej), to udzielenie pomocy na inkubator nie jest wykluczone. Jednakże należy mieć na uwadze, iż jednym z warunków przyznania pomocy w tym zakresie jest przedłożenie biznesplanu, który zakłada osiąganie zysku, ponieważ w przypadku operacji realizowanych w zakresie, o którym mowa w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia o LSR przepis § 4 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia o LSR nie będzie miał zastosowania, co oznacza, że inkubator utworzony w wyniku realizacji operacji będzie musiał być uzasadniony ekonomicznie (zakładać osiąganie zysku). Ponadto konieczne będzie utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy, a koszty utrzymania zatrudnienia nie będą kosztami kwalifikowalnymi. W związku z powyższym, istnieje możliwość udzielenia wsparcia na inkubator przedsiębiorczości, ale warunki przyznania pomocy w tym zakresie są mniej korzystne niż w przypadku inkubatora przetwórstwa lokalnego.

W przypadku opisanego w pytaniu rodzaju wnioskodawcy, w biznesplanie należy zaznaczyć opcję „rozwijanie działalności gospodarczej”.

- 36. Czy w ramach realizacji PROW, zgodnie z zakresem „budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej”, możliwa jest realizacja operacji polegającej na budowie boisk sportowych, świetlic oraz placów zabaw? Czy w ramach w/w zakresu możliwe jest wyposażenie istniejącej już świetlicy wiejskiej bez jej budowy lub przebudowy?**

Odpowiedź na pytanie wymaga konsultacji z MRiRW i zostanie Państwu przekazana niezwłocznie po uzyskaniu stanowiska IZ.

- 37. Czy wnioski o przyznanie pomocy, realizowane przez JSFP mogą być realizowane systemem „projektuj i buduj”?**

Zgodnie z § 19 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, do wniosku o przyznanie pomocy dołącza się dokumenty niezbędne do ustalenia spełnienia warunków przyznania pomocy albo ich kopie, których wykaz zawiera formularz wniosku o przyznanie pomocy, oraz dokumenty niezbędne do ustalenia spełnienia kryteriów wyboru określonych w LSR albo ich kopie. Jako, że w formularzach wniosków o przyznanie pomocy nie wskazano na możliwość przedkładania w ramach planowanych do wykonania robót budowlanych dokumentów innych niż kosztorys inwestorski, realizacja operacji w oparciu o Program funkcjonalno – użytkowy jest niedopuszczalna.

38. Czy oznakowanie osiedli i przysiółków w miejscowości będzie kosztem kwalifikowalnym, w przypadku gdy beneficjentem jest gmina?

Przedstawione w zapytaniu koszty dotyczące oznakowania osiedli i przysiółków, w przypadku gdy beneficjentem jest gmina, zaliczane są do kosztów kwalifikowalnych w ramach zakresu dotyczącego budowy lub przebudowy ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.

39. Zwracam się o interpretację odnośnie intensywności wsparcia oraz możliwości wsparcia w ramach działania 19.2 wnioskowanych przez: Stowarzyszenia lub Fundacje (osoby prawne), których członkami są jst, związki samorządów terytorialnych, stowarzyszenia samorządów terytorialnych. Podmioty te mogą ubiegać się o dofinansowanie jeżeli operacje będą dotyczyć inwestycji zlokalizowanych na obszarze LGD i jeśli są uprawnione do składania wniosków czy będzie w ich przypadku miała zastosowanie intensywność wsparcia w wysokości 63,63%?

§ 18 ust.1 Rozporządzenia informuje, iż pomoc na operację w zakresie innym niż określony w § 2 ust. 1 pkt 2 lit. a jest przyznawana w wysokości:

1) określonej w LSR, lecz nie wyższej niż:

a) 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej;

b) 100 % - w przypadku pozostałych podmiotów;

2) 63,63 % kosztów kwalifikowalnych – w przypadku jednostki sektora finansów publicznych.

40. Jak szczegółowy powinien być biznesplan? – w przypadku budowy światłowodów można podać szacunkowy koszt budowy kilometra sieci światłowodowej czy trzeba szczegółowo rozpisać liczbę przyłączy, kabli i innych elementów? Operacja polega na rozwieszeniu kabla po istniejących już słupach. Czy koszt łącza jest kosztem kwalifikowalnym?

Na podstawie tak sformułowanego zapytania nie ma możliwości jednoznacznego określenia specyfiki przedsiębiorstwa planującego aplikowanie o środki finansowe, a tym samym udzielenia szczegółowej odpowiedzi na tak postawione pytanie. Ponadto informuję, że szczegółowe informacje na temat sporządzania biznes planu określa Rozporządzenie oraz Instrukcja, a także „Informacje pomocnicze przy wypełnianiu biznes planu” w ramach poddziałania 19.2.

41. Jaki jest limit pomocy na jednego beneficjenta będącego jednostką sektora finansów publicznych?

Rozporządzenie *Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach*

strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność", objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z późn. zm. nie określa limitu pomocy dla jednostki sektora finansów publicznych.

42. W jakich przypadkach wymagane jest uzyskanie decyzji środowiskowych?

Uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest wymagane dla planowanych przedsięwzięć:

- mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (ocena oddziaływania na środowisko jest dokonywana obligatoryjnie)
- mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (ocena oddziaływania na środowisko ma miejsce, jeśli obowiązek taki zostanie stwierdzony).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wylicza bardzo szczegółowo rodzaje przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W związku z czym nie można jednoznacznie odpowiedzieć w jakich przypadkach jest wymagane uzyskanie decyzji środowiskowej, gdyż uzależnione jest to od zakresu realizowanej operacji i wymaga głębszej analizy.

43. Czy za koszt kwalifikowalny (ogólny) można uznać opracowanie dokumentacji technicznej do prowadzenia ruchu – instrukcja bezpieczeństwa, instrukcja prowadzenia ruchu?

Wymienione w pytaniu elementy, co do zasady można uznać za koszt kwalifikowalny. Niemniej jednak ocena projektu, która będzie prowadzona przez SW jest bardziej złożona, samo potwierdzenie kwalifikowalności zakresu rzeczowego nie warunkuje ostatecznie otrzymania pomocy finansowej. Podkreślenia wymaga fakt, iż poszczególne elementy zakresu rzeczowego muszą być uzasadnione, niezbędne do osiągnięcia celu operacji, a ich koszt racjonalny. Finalnym etapem weryfikacji będzie ocena biznesplanu, który powinien potwierdzać, że operacja będzie ekonomicznie uzasadniona, a rodzaj prowadzonej działalności będzie opierał się na właściwym rozpoznaniu potrzeb rynku.

Zastępca Dyrektora
Departamentu Funduszy Europejskich

Grzegorz Brach

Rozdzielnik:

1. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Spisz - Podhale
2. Stowarzyszenie Przyjazna Dolina Raby i Czarnej Orawy
3. Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Płaskowyżu Proszowickiego „ProKoPaRa”
4. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Beskid Gorlicki”
5. Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku”
6. Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo na Jurze”
7. Pogórzańskie Stowarzyszenie Rozwoju
8. Stowarzyszenie Dolina Karpia
9. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”
10. Nadwiślańska Grupa Działania „E.O.CENOMA”
11. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”
12. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Soły”
13. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana”
14. Miechowskie Stowarzyszenie Gmin Jaksa Lokalna Grupa Działania
15. „Gościniec 4 Żywiółów”
16. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gorce-Pieniny
17. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Nad Białą Przemszą”
18. LGD "Korona Sądecka"
19. Stowarzyszenie „Kwartet na Przedgórzu”
20. Stowarzyszenie Perły Beskidu Sądeckiego
21. Lokalna Grupa Działania Dunajec-Biała
22. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Turystyczna Podkowa"
23. Stowarzyszenie Piękna Ziemia Gorczańska
24. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Dolina Raby
25. Zielony Pierścień Tarnowa
26. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama Beskidu”
27. Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa
28. Blisko Krakowa
29. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Między Dalinem i Gościbią”
30. Podhalańska Lokalna Grupa Działania
31. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Powiatu Wielickiego
32. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Jurajska Kraina”